

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยวเขาคอยเจดีย์ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย	นายก้อง เก็มกระโทก
กรรมการควบคุม ปริญญา	อาจารย์ ดร.เพ็ญแข ธรรมเสนานุกาพ และรองศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส ปร.ค. สาขาวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันความหลากหลายทางชีวภาพมีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพืชสมุนไพร ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบป่าธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การอบรม การสอนในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร โดยการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาและพัฒนา

รูปแบบประกอบด้วยกิจกรรม 9 ขั้นตอน โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาด้วยความสมัครใจ จำนวน 60 คน ระยะที่ 2 นำรูปแบบที่พัฒนาได้ไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาด้วยความสมัครใจ จำนวน 74 คน การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. รูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรที่พัฒนาได้ประกอบด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัญหาเบื้องต้นของพื้นที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหา 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการอบรม 4) การจัดทำแผนโดยกระบวนการ A-I-C 5) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยวิเคราะห์และปรับปรุงกิจกรรมด้วยวงจรเดมมิง (P-D-C-A) จำนวน 3 รอบๆ ละ 1 เดือน และ 6) การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการอบรม

2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดยรวม และจำแนกตามเพศและอายุ ที่เข้ารับการอบรม โดยใช้รูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร มีความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทาง

ชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรเพิ่มขึ้นจากก่อนการอบรม ($p < .05$)

3. หลังการอบรมโดยใช้รูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน และประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับอายุต่อผลการอบรมทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว ($p > .05$)

4. หลังการอบรมสิ้นสุดแล้วเป็นเวลา 1 เดือน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าเขาคอยเจดีย์ โดยยังคงปฏิบัติตามมติของชุมชน เกี่ยวกับการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าเขาคอยเจดีย์

โดยสรุป รูปแบบการอบรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรมีประสิทธิภาพเหมาะสม ทำให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรที่เพิ่มขึ้นและอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การช่วยกันดูแลและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้นำรูปแบบดังกล่าวไปใช้กับประชาชนในพื้นที่ต่อไป

TITLE Community Participatory Training Model for Biodiversity Conservation of Medicinal Plant Species at Doijedee Tourist Attraction in Teparak District, Nakhon Ratchasima Province

AUTHOR Mr. Kong Kemkratoke

ADVISORS Dr. Penkhae Thamsenanupap and Assoc. Prof. Dr. Napat Noinumsai

DEGREE Ph.D. **MAJOR** Environmental Education

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2012

ABSTRACT

Nowadays, the biodiversity was rapidly and continuously changing, particularly the medicinal plants, which affected the way of people life who lived at around the natural forest. To solve this problem, people must have knowledge and understandings of these changes by means of training and teaching in or out of the school system. This research aimed to develop the community participatory training model for conservation of species of medicinal plants biodiversity. The research framework was divided into two stages. The first stage was to study and develop the training model consisted of nine activities using 60 voluntarily sample persons, the second stage was an application of the developed model with a sample group of 74 volunteers. The data were collected using a questionnaire on knowledge, opinions and practices of biodiversity conservation of medicinal plant species, an in-depth interview and a participatory observation.

The results of the study were as follows:

1. The developed community participatory training model for biodiversity conservation of medicinal plant species consisted of 6 plans namely; 1) study of biodiversity problems; 2) problem analysis; 3) pre-training data collection; 4) making plans using A-I-C; 5) plan implementation using Deming cycle (P-D-C-A) to analyze and improve in 3 spirals, one month each; and 6) post-training data collection.
2. The sample group as a whole and as classified according to gender and age showed gains in knowledge, opinions and practices of biodiversity conservation of medicinal plants species from before participating the training using the developed model ($p < .05$).

3. The sample group with differences in sexes and ages did not differently indicate post-training knowledge, opinions and practices of biodiversity conservation of medicinal plant species. Also, the statistical interactions of sex with age of the sample group on these outcomes were not found to be significant.

4. The sample group who used some forest materials showed their practical behaviors of using some forest materials relevant to the community' s criteria when observed at the 1 month follow-up.

In summary, the developed community participatory training model for biodiversity conservation of medicinal plant species was appropriately effective. The sample group showed increases of knowledge, opinions, and continuous practices of biodiversity conservation. They cooperately participated in looking after and conserving medicinal plant biodiversity at the species level. This model should be supported to be applied to other community forests.